

FRANKRIJK

Het artikel over de geschiedenis van begraven en begraafplaatsen in Frankrijk is geschreven door **Madame Muriel Ghys**.

Madame Ghys is lid van het bestuur van de vereniging **Amis du Musée Funéraire National** (AMFN), waar zij als *secrétaire générale, chargée des relations internationales* ook de buitenlandse betrekkingen onderhoudt.

De vereniging heeft o.a. als doel het behoud van het funeraire erfgoed. informatie :

www.musee-funeraire.com.

In onderstaand artikel schetst Madame Ghys de ontwikkeling van begraven en begraafplaatsen na het decreet van Napoleon in 1804.

HISTORISCH OVERZICHT EN SITUATIE IN FRANKRIJK geschiedenis

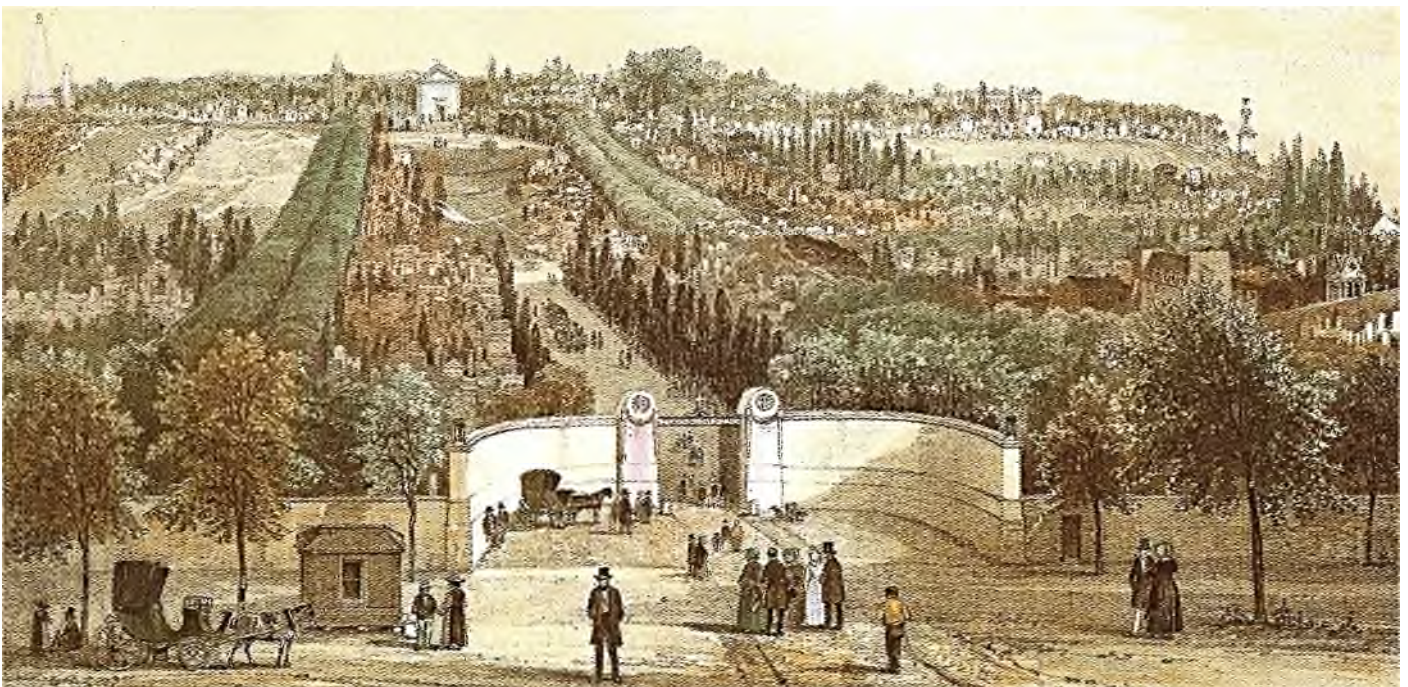
In Frankrijk waren tot aan de Franse Revolutie de begraafplaatsen confessioneel en ze lagen voor het merendeel bij de kerken, waar werd begraven in christelijk gewijde grond. Als gevolg daarvan waren protestanten, joden en vrijdenkers ervan uitgesloten.

De eerste prefect van het Consulaat en later het Keizerrijk, Nicolas Frochot¹, was de vader van het beroemde decreet van 12 juni 1804 (23 prairial jaar XII), ondertekend door Napoleon, waar-in daadwerkelijk het begraven in kerken werd verboden en waarin de gemeenten verplicht werden begraafplaatsen buiten de gemeentelijke grenzen aan te leggen.

De 19^e eeuw was het tijdperk van de pompeuze uitvaarten en uitvaartondernemingen. Het was de periode van de grootse ceremonieën, waarvan de pracht en praal, erfenis van het keizerrijk, werd overgenomen door de republiek. De burgerstand onstond en verwierf zich een eigen positie in de maatschappij. De grote momenten in het leven werden door iedere groep gevierd met eigen regels, gewoonten en rituelen.

Die regels bepaalden ook de codes en de duur van de rouw. De plechtigheden waren gebonden aan strikte regels. Er was een plechtigheid in de kerk, waarbij er voor de talrijke klassen verschillen waren in rouwkleden, rouwstoeten en rouwkoets. Op het einde van de plechtigheid was er het defilé van ouders en vrienden voor de rouwbetuigingen, die soms zowel in de kerk als op de begraafplaats plaatsvond. Het dodenmaal was een instelling geworden. Er werden zeer veel bloemen geschonken, grote rouwkransen met linten die de naam van de genereuze gever vermeldden. De zorg van uiterlijk vertoon weerspiegelde zich ook in de grafmonumenten die steeds groter en rijker versierd werden.

Het losraken van zijn wortels en het uit elkaar vallen van de families leidden ertoe dat de rouwendenden steeds meer alleen kwamen te staan met hun rouwgevoelens. Daarin speelde ook mee dat de religieuze praktijk behoorlijk was afgenomen vanaf de tweede helft van de 20e eeuw.

oude gravure : Cimetière du Père La Chaise

In de loop van de tweede helft van de 20e eeuw was er een tendens zich te ontdoen van de traditionele en religieuze rituelen. De dood werd een taboe, men verliet zich op beroepslieden, men wenste niet meer met de dood geconfronteerd te worden. Deze houding had belangrijke consequenties: je moest de rouw wegstoppen, het was iets geworden om je over te schamen.

Maar na die deprimerende situatie van afgezaagde plechtigheden en het wegstoppen van de nagedachtenis leven wij nu in een belangrijk tijdperk, waarin ieder probeert nieuwe rituelen te scheppen, die passen in de huidige tijd.

tegenwoordig

De tijden zijn veranderd, men laat bij een overlijden niet meer alles verzorgen en uitvoeren door een uitvaartonderneming, maar wil ook een persoonlijke inbreng hebben.

Uitvaartondernemingen moeten er rekening mee houden dat er steeds vaker niet-kerkelijke uitvaarten plaatsvinden. Dat biedt de mogelijkheid niet-kerkelijke rituelen naar de wens van de nabestaanden te ontwikkelen.

Maar het verpersoonlijken van de rituelen wil helemaal niet zeggen dat er geen religieuze plechtigheden meer plaatsvinden, integendeel, naar mijn weten zien de vertegenwoordigers van de verschillende religies dat het merendeel van de naaste familieleden actief wil deelnemen aan de uitvaartplechtigheid.

De funeraire dienstverlening wordt gedefinieerd in de *Code Général des Collectivités Territoriales (CGCT)*, die werd gewijzigd in 1993 (de wet Sueur). Deze wet gaat over de uitvoering van de begrafenis, de toelatingseisen voor mensen die werken in de uitvaartsector, de mortuaria, crematoria en begraafplaatsen. Iemand die een beroep in de uitvaart uitoefent moet een bevoegdheidsverklaring van de prefect hebben, mag nooit veroordeeld zijn, mag geen achterstand hebben bij belastingen en sociale lasten en moet een bevoegde opleiding gevolgd hebben.

Het beroep ontwikkelt zich verder, er komen steeds meer mortuaria (in Frankrijk meestal funerarium genoemd) en crematoria; men ziet in al die gebouwen een streven naar een smaakvolle inrichting en het aanbieden van verschillende diensten die de families op hun gemak moeten stellen.

Voertuigen worden steeds beter uitgerust, in de funeraria en crematoria zijn ruimtes voor plechtigheden, het dodenmaal keert terug in de vorm van een lichte maaltijd, die geserveerd wordt in een gezellige ruimte, die aan de familie ter beschikking wordt gesteld.

Ook de bloemen veranderen, er zijn minder kransen en meer kleinere bloemstukken. De rouwboeketten zijn minder pronkzuchtig en creatiever. De graven worden vaak versierd, over het algemeen op verjaardagen, op Palmzondag, bij het begin van de zomer en op Allerheiligen, dat nog altijd belangrijk is in de Franse traditie. Er ontstaan ook nieuwe rituelen zoals het plaatsen van een denneboom met Kerstmis.

Conques (Aveyron)

Nancy (Meurthe-et-Moselle)

Daoulas (Finistère)

begraafplaatsen

Begraafplaatsen in Frankrijk hebben twee kenmerken: ze zijn gemeentelijk en vallen onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester die er zorg voor moet dragen dat iedere overledene betamelijk wordt begraven zonder onderscheid van geloof en levensovertuiging. Sommige burgemeesters laten confessionele grafvelden aanleggen om tegemoet te komen aan bepaalde gemeenschappen. Dat is een breuk met het Franse principe van de scheiding tussen kerk en staat en de afspiegeling van de huidige tendens naar gemeenschapsvorming.

Iedere stad moet een begraafplaats hebben, soms is het mogelijk een intercommunale begraafplaats aan te leggen voor gebruik door naburige gemeenten.

De burgemeester moet op de gemeentelijke begraafplaats de volgende personen te accepteren: zij die domicilie hadden in die gemeente, zij die in die gemeente zijn overleden en zij die rechten hebben op een familiegraf in die gemeente. Daarom moet de begraafplaats voldoende ruimte hebben voor de overledenen in die gemeente. De burgemeester moet eveneens de veiligheid op de begraafplaatsen

garanderen ; de gemeenteraad zorgt voor een verordening voor alle begraafplaatsen van een stad, die bij de ingang van elke begraafplaats moet worden opgehangen.

Iedere gemeenteraad bepaalt met inachtneming van de wetgeving de prijs en de tijdsduur van de grafrechten, die kan variëren van tijdelijk tot hoogstens 15 jaar, 30 jaar, 50 jaar tot eeuwigdurend.

De burgemeester moet ook een gepast graf geven aan 'iedere persoon die is verstoken van voldoende middelen'. Deze bepaling uit de wet van 1993 betekent een aanzienlijke verbetering van de voorgaande situatie, toen het alleen gold voor armen. Die graven mogen niet meer dan één persoon bevatten en hebben grafrechten van minimaal vijf jaar.

Provence-Mézoargues

begraafplaatsen in Frankrijk / cimetières en France
Languedoc-Carcassonne

Normandie-Avranches

Dordogne-Sarlat

de bescherming van het erfgoed.

De bescherming van het historisch erfgoed van begraafplaatsen valt momenteel niet onder een wetgeving. Dat betekent dat iedere stad zelf besluit tot een politiek van bescherming van interessante artistieke of historische monumenten met een meer of minder doeltreffend resultaat. Bepaalde steden zoals bijvoorbeeld Levallois in de Parijse regio hebben een duidelijke politiek van behoud. De grafmonumenten van beroemdheden worden behouden met toestemming van de nabestaanden en de graven van artistiek of historisch belang worden behouden, zelfs als er geen familie meer is om ze te onderhouden. Een samenhangende politiek van behoud van het funeraire erfgoed kan aan de begraafplaats een identiteit geven die werkelijk de sociologie van een stad weerspiegelt, dit in tegenstelling tot steden die daar geen werk van gemaakt hebben en waarvan de begraafplaatsen er dan ook bedroevend uitzien.

Marville (Meuse)

Vézelay (Yonne)

Amiens (Somme)

bescherming van het funeraire erfgoed / la préservation du patrimoine

verwaarlozing en herstel

Parijs-Père Lachaise

Wanneer voor het einde van de concessie de burgemeester volgens de bepalingen de verwaarlozing van een graf constateert, informeert hij de familie over de staat van het verwaarloosde graf. Op het einde van een procedure, die drie jaar duurt kan de burgemeester het grafmonument laten verwijderen. Maar die bepaling biedt gemeentes ook de mogelijkheid een monument over te nemen en te behouden, als er geen familie meer is, die in staat dat te doen. Het is ook mogelijk de concessie weer te verkopen, waarbij grafmonumenten kunnen worden behouden, waarvan de architectuur en de beeldhouwkunst van esthetisch belang zijn.

crematie

Al was crematie vroeger een teken van vijandigheid tegenover de religie, dat is het vandaag de dag zeker niet meer. De positie van de kerk is veranderd op dat punt, crematie wordt nu geaccepteerd en vindt in 26% van de overlijdensgevallen plaats.

Het is mogelijk de urnen mee naar huis te nemen, ze op een begraafplaats te plaatsen of de as te verstrooien. Maar men is nu verplicht de burgemeester te melden welke beslissing is genomen voor de plaatsing van de urn, evenals volgende verplaatsingen. Burgemeesters zijn wettelijk niet verplicht te voorzien in een urnentuin, maar de vraag van het publiek stelt iedere gemeente voor de opdracht in een dergelijke plek te voorzien. De bijzettingen van urnen kunnen plaatsvinden in een columbarium, een urnengraf (cavurne) of in een privé tuin. De urnen kunnen ook worden bijgezet in een familiegraf en omdat as nog geen wettelijke status heeft is er geen grens aan het aantal urnen dat bij de kisten mag worden bijgezet. Urnen mogen ook op de grafmonumenten worden bevestigd, maar dat gebeurt zelden. Vanwege de verstrooiing is het momenteel noodzakelijk te voorzien in een monument bij de strooivelden, waarop de families de namen van de personen kunnen laten graveren, van wie de as daar verstrooid is. Men kan de as verstrooien in een 'jardin du souvenir' (tuin der herinnering), als er zo'n strooiweide op een gemeentelijke begraafplaats is, of op eigen grond, maar niet op de 'openbare weg', dat wil zeggen op een openbaar terrein.

Amiens : crematorium & columbarium 'jardin du souvenir'

Nancy : columbarium

Begraven heeft nog altijd de voorkeur van de Fransen. Helaas zijn de monumenten die in de handel worden aangeboden dikwijls nogal uniform in uitvoering en materiaalsoort. De nieuwe grafmonumenten zijn samengesteld uit een (verticale) stèle en een (horizontale) zerk. Het is bij families de gewoonte geworden plaquettes op de graven te plaatsen, kleine voorwerpen van steen of marmer, waarop de getuigenissen van affectie of vriendschap voor de overledene staan gegraveerd, soms versierd met een graving die de activiteiten van de overledene weergeeft. Soms zijn de graven er mee overladen.

plaquettes op de graven / des plaques sur les sépultures

Les Forges (Deux-Sèvres)

Reims (Marne)

Les Forges (Deux-Sèvres)

conclusie

Als conclusie kan men zeggen dat de Fransen steeds meer voor crematie kiezen. De zorg van de familie is een blijvende plek te vinden voor de laatste rustplaats. Projecten zoals bosbegravingen beantwoorden niet aan de Franse wetgeving en beantwoorden ook niet aan de wensen van de meerderheid van de bevolking. Begraafplaatsen worden altijd druk bezocht en vormen een wezenlijk onderdeel van de stad. Een burgemeester, die zijn begraafplaats niet zou onderhouden zou, buiten het feit dat hij onwettig bezig is, zeer onpopulair zijn.

¹ Nicolas Frochet was ook de vader van de Assistance publique (burgerlijk armbestuur), dat ijverde voor het stichten van ziekenhuizen en het zoeken van fondsen door het plaatsen van bussen 'voor de armen' op begraafplaatsen als bijdrage in de prijzen van concessies op begraafplaatsen.